

JAARVERSLAG KSGV 2021

1. Samenstelling bestuur

De samenstelling van het KSGV-bestuur was in het verslagjaar als volgt:

1. prof. dr. H. (Herman) Westerink (voorzitter tot 19 november 2021, daarna bestuurslid), godsdienstpsycholoog, universitair docent godsdienstfilosofie, Center for Contemporary European Philosophy, projectleider "Maatschappelijke spiritualiteit" aan het Titus Brandsma Instituut, Radboud Universiteit Nijmegen en bijzonder gasthoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor spiritualiteit, mystiek en psychoanalyse' vanwege het KSGV aan de KU Leuven (2015, 31 december 2026);
2. prof. dr. A.W. (Arjan) Braam (vicevoorzitter, vanaf 19 november 2021 voorzitter), psychiater en opleider bij instelling Altrecht geestelijke gezondheidszorg in Utrecht, bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychiatrie' aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht (2012, 31 december 2025);
3. dr. C.G. (Lia) Vergouwen (secretaris-penningmeester), godsdienst- en pastoraalpsycholoog, stafid van het Karmelitaans Centrum voor Spiritualiteit te Haarlem (2004, 31 december 2026);
4. prof. dr. M.H.F. (Marinus) van Uden (vanaf 19 november 2021 vicevoorzitter), klinisch psycholoog en psychotherapeut, emeritus bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychologische aspecten' tot oktober 2019, en emeritus gewoon hoogleraar religiepsychologie aan de Faculteit Geesteswetenschappen van Tilburg University tot oktober 2019; portefeuillehouder bijzondere leerstoelen (1989, 31 december 2025);
5. prof. dr. T.H. (Hetty) Zock, theoloog en godsdienstpsycholoog, bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de geestelijke verzorging' aan de Rijksuniversiteit Groningen (2005, tot 1 juni 2023);
6. prof. dr. C.N. (Kees) de Groot, godsdienstsocioloog en theoloog, universitair docent praktische theologie en bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten' vanwege het KSGV aan Tilburg University (8 november 2019, 31 december 2025);
7. prof. dr. J.Z.T. (Joseph) Pieper, cultuur- en godsdienstpsycholoog, universitair docent godsdienstpsychologie Tilburg University en emeritus bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten' vanwege het KSGV aan Tilburg University tot oktober 2019 (2015, tot 1 maart 2021);
8. prof. dr. P.J. (Piet) Verhagen, psychiater, bijzonder gasthoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor psychiatrie en spiritualiteit' vanwege het KSGV aan KU Leuven in Vlaanderen (per 19 november 2021, 31 december 2027);

2. Samenstelling van de redactiecommissie

De samenstelling van de redactiecommissie was in het verslagjaar als volgt:

1. prof. dr. M.H.F. (Marinus) van Uden (sedert 1988);
2. drs. A.G.A. (Ad) van Heeswijk (1992);
3. mw. dr. C.G. (Lia) Vergouwen (2001);
4. prof. dr. J.Z.T. (Joseph) Pieper (2014; voorzitter);
5. prof. dr. H. (Herman) Westerink (2015);
6. drs. G.M.C. (Geert) Eijsbouts (vanaf 1 juli 2018, redactiesecretaris vanaf 10 juli 2018);
7. prof. dr. C. N. (Kees) de Groot (2021).

3. *Secretariaat*

Drs. G.M.C. (Geert) Eijsbouts is vanaf 1 juli 2018 studiesecretaris KSGV. Dhr. Eijsbouts is parttime (30%) in dienst als studiesecretaris, diaken bij het Bisdom 's-Hertogenbosch en parttime werkzaam bij een administratiekantoor.

4. *Financiële administratie*

De salarisadministratie is vanaf 2017 ondergebracht bij administratiekantoor Buro Bilan in Tilburg; ook de samenstelling van de jaarrekening wordt door dezelfde organisatie verricht. De dagelijkse financiële administratie werd door de studiesecretaris in overleg met de penningmeester verzorgd.

5. *Aantal leden en donateurs*

Op 31 december 2021 stonden 743 leden ingeschreven. Dit betekende een daling van 47 leden in 2021, tegen minus 35 in 2020, 56 in 2019, idem 105 in 2018. Er werden 12 nieuwe leden bijgeschreven, tegen 17 in 2020, 16 in 2019, idem 23 in 2018. Een aantal 59 van werd in 2021 uitgeschreven, waaronder 9 vanwege overleden.

6. *Bestuursvergaderingen*

Het bestuur vergaderde in 2021 driemaal, zij het vanwege corona twee keer digitaal via Zoom (en een keer 'hybride'; fysiek en digitaal). Ook dit jaar stond de voorbereiding van de studiebijeenkomsten in Nederland en in Vlaanderen daarin centraal. Het bestuur boog zich verder over de volgende onderwerpen:

- inspelen op de situatie rond het coronavirus bij fysieke bijeenkomsten en samenkomsten;
- continuering van de bijzondere leerstoelen;
- bestending van contacten met verwante organisaties in Nederland en Vlaanderen;
- evaluatie van de beide studiebijeenkomsten;
- monitoring van de KSGV-reekspublicaties;
- voorbereiding algemene ledenvergadering.

7. *Bijzondere leerstoelen vanwege het KSGV*

7.1 *Tilburg University*

De bijzondere leerstoel ***'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychologische aspecten'*** werd sinds 1 oktober 1994 in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. Marinus H.F. van Uden. De bijzondere leerstoel was tot 31 december 2013 ondergebracht bij de Faculteit Geesteswetenschappen, Departement Cultuurwetenschappen van Tilburg University, en sedert 1 januari 2014 gevestigd binnen Tilburg School of Catholic Theology (TST). Vanaf 1 september 2009 vervulde de leerstoelhouder naast de bijzondere KSGV-leerstoel de gewone leerstoel religiepsychologie aan Tilburg University. Op 27 september 2019 vond in Tilburg een bijzonder studiesymposium plaats getiteld 'Magical Mystery Tour' bij gelegenheid van het emeritaat van prof. dr. Marinus H.F. van Uden, met aansluitend zijn afscheidsrede in de aula van de universiteit. Nochtans werkt hij daarnaast nog als vrijgevestigd klinisch psycholoog-psychotherapeut te Heerlen en zal hij zijn activiteiten voor het KSGV, in het bijzonder binnen het KSGV-bestuur als portefeuillehouder 'leerstoelen' en in de redactiecommissie, blijven continueren. De Commissie van Toezicht rond de bijzondere leerstoel bestond uit de leden: prof. dr. Jos Corveleyn (KU Leuven), dr. Frans Derks (voorzitter, KSGV), mw. prof. dr. Hans Alma (KSGV), prof. dr. Staf Hellemans (TST) en prof. dr. Marcel Sarot (TST). Het meest recente jaarverslag van de bijzonder hoogleraar werd door de Commissie van Toezicht goedgekeurd en is gepubliceerd op de website van het KSGV.

De bijzondere leerstoel ***‘Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten’*** was per september 2015 vanwege het KSGV eveneens bij Tilburg University gerealiseerd. De leeropdracht daarbij luidde “Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten” en betrof de wetenschappelijke doordenking van het belang van zingevingsvraagstukken, zoals die zich in de huidige maatschappij en cultuur voordoen. De stoel was ondergebracht bij het departement Praktische Theologie en Religiewetenschappen van TST van Tilburg University. Per 1 september 2015 werd de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. Joseph Z.T. Pieper, cultuur- en godsdienstpsycholoog en universitair docent godsdienstpsychologie Tilburg University. De bijzondere leerstoel stond onder toezicht van een curatorium met als leden: prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV); prof. dr. Marcel Sarot (TST); prof. dr. Staf Hellemans (TST); mevr. dr. Lia Vergouwen (KSGV). Op 27 september 2019 vond (zoals eerder vermeld) in Tilburg een bijzonder studiesymposium plaats getiteld ‘Magical Mystery Tour’ bij gelegenheid van het emeritaat van prof. dr. Joseph Z.T. Pieper, met aansluitend zijn afscheidsrede in de aula van de instelling. Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV. Prof. dr. Joseph Z.T. Pieper continueert zijn activiteiten voor het KSGV als voorzitter van de redactiecommissie en als lid van het KSGV-bestuur (tot 1 maart 2021).

De hiervoor genoemde bijzondere leerstoel ***‘Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten’*** is vanwege het KSGV bij Tilburg University opnieuw gerealiseerd binnen TST, met als nieuwe leerstoelhouder prof. dr. C.N. de Groot. De leeropdracht luidt wederom: “Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten” en betreft de wetenschappelijke doordenking van het belang van zingevingsvraagstukken, zoals die zich in de huidige maatschappij en cultuur voordoen. De leerstoel is opnieuw ondergebracht bij het departement Praktische Theologie en Religiewetenschappen van TST. Per 1 september 2019 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. C.N. de Groot, godsdienstsocioloog en theoloog en universitair docent praktische theologie aan Tilburg University. Op vrijdag 8 januari 2021 vond zijn inaugurele rede plaats. De bijzondere leerstoel staat onder toezicht van een Commissie van Toezicht met als leden: prof. dr. Marinus van Uden, (voorzitter, KSGV); prof. dr. Marcel Sarot (TST); prof. dr. Staf Hellemans (TST); dr. Lia Vergouwen (KSGV). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

7.2 Rijksuniversiteit Groningen

De bijzondere leerstoel ***‘Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor het domein van de geestelijke verzorging’*** is ingesteld door het KSGV en wordt ondersteund door de VVP – *beweging voor eigentijds geloven*. Per 1 november 2005 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door mw. dr. T.H. (Hetty) Zock. De leerstoel is ondergebracht bij de vakgroep Vergelijkend Onderzoek van Religie van de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap van de Rijksuniversiteit Groningen. Het curatorium van de bijzondere leerstoel bestaat uit de volgende leden: prof. dr. M. Popovic (Rijksuniversiteit Groningen), prof. mr. dr. A.R. Mackor (Rijksuniversiteit Groningen) en prof. dr. M.H.F. van Uden (voorzitter curatorium, KSGV). De ‘Stichting Geestelijke Verzorging en Geestelijke Gezondheid’ (SGV&GG) is belast met het verwerven en beheren van geldmiddelen ten behoeve van de leerstoel. Het bestuur van de SGV&GG wordt gevormd door mw. dr. N.M. Hijweege - Smeets (voorzitter), dhr. W.C.M. Jumelet AC (penningmeester, VVP) en drs. G.M.C. Eijsbouts (secretaris, KSGV). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

7.3 *Universiteit voor Humanistiek*

De bijzondere leerstoel ***'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychiatrie'*** is vanwege het KSGV in samenwerking met Altrecht GGZ bij de Universiteit voor Humanistiek (UvH) in Utrecht gerealiseerd. Altrecht GGZ, de Universiteit voor Humanistiek en het KSGV beogen met deze leerstoel de wetenschappelijke kennis op het gebied van levensbeschouwing en psychiatrie verder te ontwikkelen en daarmee bij te dragen aan een humane kwaliteitszorg. Met ingang van 1 oktober 2012 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. A.W. (Arjan) Braam, psychiater bij de crisisdienst Utrecht en opleider psychiatrie bij Altrecht GGZ. De bijzondere leerstoel staat onder toezicht van een curatorium met als leden: prof. dr. Gaby Jacobs, hoogleraar Humanistische geestelijke verzorging (UvH); prof. dr. Carlo Leget, hoogleraar Zorgethiek en begeleidingswetenschappen en bijzonder hoogleraar Palliatieve zorg (UvH); en prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

7.4 *Katholieke Universiteit Leuven (Vlaanderen)*

De bijzondere gastleerstoel ***'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor spiritualiteit, mystiek en psychoanalyse'*** is vanwege het KSGV bij de Katholieke Universiteit Leuven in Vlaanderen gerealiseerd. De leeropdracht luidt: "Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor spiritualiteit, mystiek en psychoanalyse" en betreft de wetenschappelijke doordenking van de cultuurhistorische plaats van de psychoanalyse en haar theorievorming over spiritualiteit, mystiek en pathologie; alsook de vraag naar de wijze waarop de toegepaste psychoanalyse opnieuw vruchtbaar gemaakt kan worden voor het verstaan van de relatie tussen levensbeschouwing en geestelijke gezondheid. De leerstoel is ondergebracht bij de onderzoekseenheid Pastoraaltheologie en Empirische Theologie van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van KU Leuven. Per 1 oktober 2016 tot 1 september 2021 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. Herman Westerink, godsdienstpsycholoog, universitair docent godsdienstfilosofie, Center for Contemporary European Philosophy en projectleider "Maatschappelijke spiritualiteit" aan het Titus Brandsma Instituut, Radboud Universiteit Nijmegen. De bijzondere leerstoel kende een Commissie van Toezicht met als leden: prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter); mevr. dr. Lia Vergouwen (KSGV); drs. Guus van Loenen (KSGV); prof. dr. Johan De Tavernier, decaan van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen (KU Leuven); prof. dr. Anna Vandenhoeck, voorzitter van het Academisch Centrum voor Praktische Theologie (KU Leuven); prof. dr. Joris Geldhof, coördinator van de Onderzoekseenheid Pastoraaltheologie en Empirische Theologie (Faculteit Theologie en Religiewetenschappen, KU Leuven).

Met ingang van 1 september 2021 is dr. Piet Verhagen vanwege het KSGV benoemd tot bijzonder gasthoogleraar aan dezelfde faculteit van de KU Leuven. Het vakgebied van de hoogleraar omvat ***'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor psychiatrie en spiritualiteit'***. Het doel van deze leerstoel is klinische kunde en wetenschappelijke kennis op het gebied van levensbeschouwing, spiritualiteit en psychiatrie verder te ontwikkelen en uit te dragen. De Commissie van Toezicht kent de volgende leden: prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV); prof. dr. Herman Westerink (RU, KSGV); prof. dr. Johan De Tavernier, decaan van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen (KU Leuven); prof. dr. Anna Vandenhoeck, voorzitter van het Academisch Centrum voor Praktische Theologie (KU Leuven); prof. dr. Hans Geybels (KU Leuven). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

8. Studiebijeenkomsten 2021

Utrecht – De jaarlijkse studiedag van het KSGV vond vanwege het Coronavirus ‘hybride’, zowel fysiek als digitaal, plaats op vrijdagmiddag 12 november in Geertekerk te Utrecht, met als dagvoorzitter prof. Kees de Groot. Het thema van de studiedag luidde: ‘*Van alle markten thuis? Levensbeschouwelijke diversiteit in de zorg voor zin*’. De voorbereidingscommissie heeft zich gebogen over de kwestie dat de levensbeschouwelijke diversiteit in Nederland en Vlaanderen dusdanig is toegenomen, dat het feitelijke volledige zicht erop sterk verminderd is; daarbij is ook een individueel perspectief veel gebruikelijker geworden. De verbinding daarbij van geestelijke verzorgers met gevestigde religies is afgenomen, het spreken echter over zingeving en levensvragen heeft juist een grote vlucht genomen. Meer en meer dienen zorgverleners, los ook van herkenbare levensbeschouwelijke stromingen, ‘van alle markten thuis te zijn’. Als sprekers traden aan dr. Renske Kruizinga (UvH), prof. dr. Marianne Moyaert (VU Amsterdam), dr. Wim Smeets (RU) en uit Vlaanderen prof. dr. Anne Vandenhoeck (KU Leuven). KSGV-hoogleraar prof. dr. Kees de Groot (TST) fungeerde als dagvoorzitter. De studiebijeenkomst in Utrecht trok ongeveer zeventig deelnemers (digitaal en fysiek tezamen). De studiedag werd door de volgende beroepsverenigingen geaccrediteerd:

- de Stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzorgers (SKGV);
- de Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten (FGzPt).

Antwerpen – De studiedag die digitaal op vrijdag 10 december was georganiseerd in samenwerking met UCSIA Antwerpen had als thematitel *Levensbeschouwingen in gesprek? Diversiteit in de zorg voor zin* meekregen en sneed thematieken aan welke op de samenkomst van Utrecht aan bod waren gekomen. Als sprekers traden (opnieuw) aan dr. Renske Kruizinga (UvH) en prof. dr. Anne Vandenhoeck (KU Leuven), en verder mw. prof. dr. Hans Alma (VU Amsterdam) plus duo-sprekers Jérémy Celen en Kristien Henderickx.

9. Externe contacten en advisering

Met de VVP (Vereniging van Vrijzinnige Protestanten in Nederland) wordt contact onderhouden rond de bijzondere leerstoel in Groningen. Het KSGV heeft met een aantal verwante organisaties op het terrein van religie en geestelijke gezondheid verdergaand overleg gevoerd in federatieverband: sinds 2015 onderhoudt het KSGV contacten met deze organisaties in de Federatie voor Zingeving en Geestelijke Gezondheidszorg (FZGG). De FZGG geeft middels een website de informatie over het KSGV en de andere deelnemende organisaties verder bekendheid. Vanuit de federatie zal in 2022 een internationaal congres in Amsterdam vanuit het Research Institute for Spirituality and Health (RISH, Zwitserland) georganiseerd worden met als voorlopige titel ‘Mental Health’.

10. Redactiecommissie

Het leeuwendeel van het werk van de redactiecommissie werd per e-mail afgehandeld. Daarnaast kwam de redactiecommissie in 2021 tweemaal digitaal in vergadering bijeen (voorafgaand aan een KSGV-bestuursvergadering). Zij redigeerde (en produceerde) een KSGV-publicatie, te weten de reeksuitgave *Woede, geweld en levensbeschouwing*. Tevens werd de aanvang gemaakt met vertaalwerkzaamheden door redactielid drs. Ad van Heeswijk van uitgesproken inaugurele redes van de KSGV-hoogleraren door de jaren heen voor een eigen uitgave binnen de reeks International Series in Mental Health and Religion, uitgegeven bij Shaker Verlag. Hoewel nieuwe KSGV-publicaties naar diverse wetenschappelijke tijdschriftredacties ter bespreking worden toegezonden, constateerde de redactiecommissie (opnieuw) dat maar weinig recensies uiteindelijk ook verschenen. De commissie heeft de lijst aan redacties opgeschoond en verder aangevuld met adressen voor digitale uitgaven en platforms. Naar aanleiding van een aanschrijffronde verscheen in september 2021 een interview van prof. Kees de Groot in De Roerom, getiteld: ‘Komt de ziel terug in de zorg’.

11. Verkoop publicaties

In het verslagjaar werden door 171 bestellers in totaal 179 fysieke publicaties en daarnaast ook 57 kopieën van uitverkochte publicaties (in .pdf) afgenomen (en van de 179 fysieke publicaties werden er zes boeken verkocht via de boekhandel), in totaal 236 (2020= 276; 2019= 287; 2018 = 335; 2017 = 283). Aangaande de boekverkoop via de boekhandel: zes exemplaren derhalve voor 2021, 2020= 8; 2019= 13; 2018 = 11 en 2017 = 32. De drie meest gevraagde titels in 2021 waren *Prachtige dans*, *Tussen de regels* en *Positieve psychologie*. Aan Dedicon, voorheen de Federatie Nederlandse Blindenbibliotheken, werden volgens eerdere afspraak digitale bronbestanden van KSGV-publicaties gezonden ten behoeve van mensen met een leesbeperking.

12. Ledenwerving

Aankondigingen van nieuwe publicaties en studiebijeenkomsten van het KSGV worden standaard per e-mail aan bestaande relaties verzonden. Voor afzonderlijke studiebijeenkomsten of publicaties werden tussen de 2.000 en 3.000 aankondigingen verzonden.

drs. G.M.C.Eijsbouts, studiesecretaris KSGV, 31 december 2022